

Durmuş Hocaođlu

Siyâsî Milliyetçiliğin İflâsı: XI

Muhalif, Yıl: 1., Sayı: 43., 10.11.2000-16.11.2000., s.09

Durmuş Hocaođlu, *Muhalif* Yazıları Sıra No: 40

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Siyâsî Milliyetçiliğin İflâsı: XI”. *Muhalif*, Yıl: 1., Sayı: 43., 10.11.2000-16.11.2000., s.09

MHP Tecrübesi ile yaşanan Siyâsî Milliyetçiliğin İflâsı’nda, çok temel bir doktriner âriza olan, Millet’i değil Devlet’i merkeze alan Devletçi Milliyetçilik karakteri yönlendirici ve belirleyici bir başat rol üstlenmiştir.

Devlet’i merkeze alarak Millet’i O’na tâbî kılan ve bu sebeple de kaçınılmaz olarak bir despotizm yaratan veya en azından bu despotizm karşısında hassas olmayan — ki bu da bir te’yiddir ve despotizme iştirâktir — işbu Devletçi Milliyetçilik doktrininin en yetkin ifâdesini formüle eden kişi, merhum Dünder Taşer’dir. Modern dünyada modern milliyetçiliklerin nasıl geliştiklerini nazar-ı îtibâre almayan ve tipik bir tarihe gömülme örneği olan Taşer için Devlet, adetâ her işi hikmetli olan beşer-üstü bir kutsal varlıktır. Nitekim, Osmanlı tarihinde de kullanılan ve Tasavvuf’taki *Allah’ta yok olma, varlığını Allah’ın varlığında eritme* mânâsına gelen “fenâ fi’llah” teriminin siyâsî versiyonu olan ve *Devlet’te yok olma, varlığını Devlet’in varlığında eritme* mânâsına gelen “fenâ fi’-d-devlet” terimi Dünder Taşer’in Devlet anlayışı için bir logo hükmündedir.

MHP’nin tarihî gelişim seyri içerisinde Milliyetçilik anlayışının teşekkülünde mühimce bir rolü bulunan 27 Mayıs’ın meşhur tankçı binbaşısı Dünder Taşer’in bu anlayışı hakkında bir miktar iktibas yapılması, konunun daha da iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Taşer hakkında yapılmış en iyi araştırma olan “Dünder Taşer’in Büyük Türkiyesi”nin müellifi Ziya Nur kitabının başlangıç kısımlarında [Ziya Nur., *Dünder Taşer’in Büyük Türkiyesi.*, İrfan Yayınevi., Beşinci Baskı., İstanbul, Kasım 1991] bu terimi ilk defa kullanan ve Taşer’e empoze edenin kendisi olduğunu ileri sürmekte ve şöyle demektedir:

Bu tâbir, Osmanlı Tarihini okurken, pâdişahların, vüzerânın ve ricâl-i devletin etvâr ve hareketlerine hayranlığımın neticesi olarak ilk defa benim hatırıma gelmişti. Adamlar, devletle o kadar haşır neşir olmuşlardı; onu, o kadar mukaddes görüyorlardı ki, onların bu hallerini ancak tasavvuftaki “**fenâ fi’-lâh**” tâbiriyle izahın imkânı vardı. Bu sebeple, onların ruhi hallerini ve fikrî idrâklerini “**fenâ fi’-d-devle ve’lmille**” tâbiriyle tavsif etmişim.

Sonra bâzı Osmanlı müelliflerinin de aynı tâbiri kullandıklarını görmüştüm. Meselâ **Cevdet**, bir hususî mecliste Fuat Paşa’nın, Âli Paşa’ya “Sizin yanınızda Köprülü Paşalar filân nedir?” cinsinden müdâhâlelerde bulunmuş; buna dayanamayan vak’anüvis: “Köprülü fenâ fi’-d-devle olmuş bir adamdı. Rükûa varmış devleti ayağa kaldırmağa hasr-ı efkâr etti, muvaffak da oldu.

Şimdi de böyle fedakâr bir vezir olsa bu devleti ihyâ eder. Siz ondan mâlûmatlısınız. Lâkin bahçe tanzim etmek, yakınlarınızı kayırmak gibi işlerle meşgulsünüz.” cevabını vermişti.

Bunu kendisine (Dündar Taşer’e-D.H.) nakletmiştim. Bu mevzuda çok kafa yormuş, büyük ve üstün izah ve terkiplere varmış bir adam olduğu için, aradığı şeye bir cevap bulmuş gibi sevinmişti. Çok sür’atli çalışan muhakeme mekanizmasının imâl ettiği fikirleri, en güzel kelime ve cümle kalıplarına dökmek için, gözlerini sâbit bir noktaya dikerek konuşmağa başlamıştı. Düşünerek konuşurken, dâimâ böyle yapar; ya sigaradan bir nefes çekerek, afili ve mütefekkirâne bir edâ ile üfler veya masaya iki dirseğini koyarak, öne eğilir; ellerini çene hizâsında tutarak, müfekkiresinin imâl ettiği fikirleri yakalamak ister gibi bir hal alır. Bu esnada kaşları hafifçe çatılır, dudakları kendine has, fakat tatlı ve hafif bir baş hareketiyle açılırdı. Ayası geniş ellerinin, oldukça kısa ve dolgun parmaklarını, sanki fikri dâvet ediyormuş gibi, yukarı doğru açar ve arada bir bükerti. Yine öyle yaptı.

“Evet” dedi. “Merzifonlu’nun idam emrini getiren bostancıbaşı ile yanındaki cellâda karşı tavır nedir? Pâdişahın kendisini azlettiği hakkındaki hat geldiği zaman, Paşa, Belgrad Paşa Sarayı’nda öğle namazını kılmaktadır. Mağlûbiyete uğrayan her vezir gibi, âkibetinin ne olacağını bilmektedir. Bostancıyı almış, kabul etmiş, sunduğu fermanı öpüp başına koymuş ve okumuştur. Haberciye, hakkında azilden başka bir emr-i pâdişâhî bulunup bulunmadığını sormuş ve “beli Sultanım” cevabını almıştır. Bunun üzerine abdest tâzeleyerek iki rekât namaz kılmış; vücudunun toprağa düşmesini temin için, yerdeki haliçeyi kaldırmış, kibleye dönerek, cellâdlara: “şöyle bir hoşça tutun” demiş; kelime-i şahâdet getirerek ruhunu teslim etmiştir.”

“Onun sâkit ve sâmit, fakat dindârâne ve vakûrâne bir huşû ile teslim-i can edişi, devlete ve pâdişaha karşı duyulan hudutsuz itaatin ne asil bir tezâhürüdür. Osmanlı kudretinin o akıl almaz büyüklüğünün istinat ettiği mânevî temel, devlet idrâkinde ulaştıkları, şu erişilmez merhaledir.”

“Ya o Budin Beğlerbeği, 80’lik vezir Uzun İbrahim Paşa’nın hareketine ne buyrulur? Kurulan Harb Divanında, Viyana Seferine itiraz etmiş; “Evvelâ Yanık gibi etraf kaleleri düşürelim, bilâhare ve gelecek sene muhasaraya girişelim, fakat yine siz âlemsüz, yine siz bilirsiniz.” diye fikrini söylemiştir. Bilâhare mağlûb olununca, Sadrazam, onun idâmına karar vermiştir. Buna bâzı hataları da sebep olmuştur. İdam edilmeden, Sultan’a bir mektup yazmış, bîgünah olarak gittiğini, Sadrazam’ın kendisine gadrettiğini bildirmiş; “fakat zinhar Padişahım ona kıymaymız, devleti bu bâdirenden kurtaracak yine odur, yeri doldurulmaz bir vezirdir” demiştir. Bu ne büyüklüktür... Adam gadren öldürüldüğünü söylüyor; Merzifonlu’ya düşman olması lâzım. Belki de düşman. Fakat önce devleti düşünüyor; onu giriftar olduğu bâdirenden kurtaracak adam ise ancak kendi düşmanı. Fakat onun için en büyük şey devlet... İşte bundan dolayı Padişâh’a “zinhâr ona kıyma” diyor.”

“Hammer, bu vak’a için “Roma’da bile görülmez” diyor. Nerde görülür ki!...”

“Adamlar, ölürken bile devleti düşünüyorlar; onunla dopdolular. Zâten devlete, ne kadar canla başla hizmet ederlerse, o yola ne kadar fedakârlık ederlerse, İlâhî rızâyâ o kadar fazla nâil olacaklarına kaaniler.”

“İşte “fenâ fi’ d-devle” denilen adamlar bunlar.”

.../...

Kitabın ileriki sayfalarında nakledildiğine göre, bütün bunlardan Taşer’in çıkarmış olduğu netîce şudur:

“Adamların kafasında dâimâ büyük, alabildiğine büyük bir “devlet” var. Ona en hafif bir gölge düşürmekten korkuyorlar. Bu adamlar başka tipler; devlete âdetâ tapıyorlar: ona taabbud edercesine bağlılar. Hegel’in devlet tasavvuru ve telâkkisi bile, bunların fiilen ulaştıkları yüksekliğin yanında, fazla bir mânâ ifade etmez görünüyor.”

İmdi; bu yazı serisinin bundan önceki birçok kısmında vurgulandığı gibi, Devlet’in olağan-üstü derecede ehemmiyetli bir müessese olduğu her türlü şüpheden âri bir husustur. Bu hususu, bu yazı serisini sekizinci bölümünde [Muhelif, Sayı: 40., Tarih: 20.10.2000-26.10.2000] “Devlet, “düzen” fikrinin somutlaşmış ifâdesidir ve bu sebeple de bizatihi “düzen” demek olan içtimâî var-oluşun lâzım-ı gayri müfârik, temel varlık şartı olmaktadır. Bu veçhesiyle Devlet, toplumsal varlığın fiziksel gövdesini, onun var-olabilmekliğinin ve var-olmaya devam edebilmekliğinin de te’minâtını teşkîl etmektedir. Fakat Devlet’in zâtî önemi sâdece bu kadarla tahdit edilemez: Devlet, aynı zamanda, Hürriyet’in de en ilk ve en temel şartı ve te’minâtı olmaktadır. Zira, “herhangi birşey” olabilmek için öncelikle “var-olan birşey” olmak gerektir. İşte, toplumsal açıdan hür olmak önce var-olmayı ve “var-olan birşey” olmak da, ancak Devlet sâhibi olmayı zarûrî kılmaktadır. Devlet’in, Çiçero’nun ifâdesiyle, yerine göre, herşeyden daha önemli olabilmesi de bundan ileri gelmektedir” şeklinde ifâde ederek, devâmında, Devlet’in, ehemmiyetler hiyerarşisinde Vatan’dan ve Fert’ten daha önce geldiğini vurgulamış ve fakat Millet’e nazaran ikinci sırada olduğunu belirtmiştik.

İmdi: Yuarıda yaptığımız alıntılar ise Devlet’i şu şekilde tanımlamaktadır:

1: Devlet, zâtî itibariyle beşer-üstü, “kendinden”, varlığını ve meşrûiyetini sâdece kendisinden alan, kutsal bir müessesedir;

2: Millet, Devlet’e endekslenerek ikinci plana itilmiş, ikincilleştirilmiştir;

3: Herşey Devlet ve O’nun varlığı ve bekaası içindir;

3: Bütün tebaa Devlet’in kuludur ve Devlet’e karşı taabbud, yâni katıksız, sorgusuzsualsuz bir itâat ve varlığını Devlet’in varlığında eritmek ile mükelleftir;

4: Devlet’in her işinde bir hikmet vardır; Türkçe’ye “Hikmet’i Hükûmet” olarak yerleşen, Fransızların “La Raison d’État” dedikleri bu hikmet sorgulanamaz;

5: Binâenaleyke zalik, Devlet prensipte hatâ yapmaz; yapsa dahi Devlet’in hatâsı kullarının doğrusundan daha doğrudur.

Varlığını ve meşrûiyetini kimseye borçlu olmayan, her işi hikmetli, hiçbir fiilinden hesap sorulması şer’an câiz olmayan ve herkesin sorgu-sual etmeden baş kesip eğmekle mükellef olduğu, kelimenin tam mânâsıyla bir **Kutsal Devlet** portresi çizen bu tanımlama, bize, zarîf bir siyâsî hicivdeki “Büyük Reis’in Kutsal Anayasası”nı hâtırlatmaktadır. Sâdece ve yalnız iki maddeden oluşan bu anayasa aynen şöyledir:

Madde Bir: Büyük Reis, her hususta, her yerde, her zamanda ve her türlü ahvâl ve şerâit tahtında haklıdır.

Madde İki: Büyük Reis’in haksız olması durumunda Bir numaralı madde kendiliğinden yürürlüğe girer.

Bir kutsallık alanı olarak algılanan Tarih’e karşı hiçbir eleştirel nazar ile bakmayan ve tipik bir **Anakronik Tarih Mistisizmi**’nden beslendiği, sürekli olarak Tarih’e yapılan atıflarla âşikâr olan bu dehşet uyandıran fikrin, kaçınılmaz olarak, kas-katı bir **Devlet Mistisizmi** ve **Devlet Fetişizmi** yaratması, tartışma kaldırmaz bir husustur. Bu bir Devlet Mistisizmi’dir; zira, ne kadar mühim olursa olsun netîceten beşerî olan, beşer eliyle inşâ edilen bir müessese olan Devlet, tasavvuffi bir terim olan “fenâ fi’l-devlet” ile aşırı derecede yüceltilmektedir. Yine bu bir Devlet Fetişizmi olmaktadır; zira Devlet, bir anlamda bir Yer-Yüzü Tanrısı (Deus Terrana) şekline dönüştürülmektedir; nitekim, idealize edilen Osmanlı dönemi ricâlinin Devlet sadâkatini vurgulamak gayesiyle söylenen “Bu adamlar başka tipler; devlete âdetâ tapıyorlar: ona taabbud edercesine (taparcasına) bağlılar” ifâdesi bunu açıkça göstermektedir.

Dünder Taşer'in son derece hâlisâne niyetlerle serdetmiş olduğu kuşkusuz olan bu fikirlerinden, kendisini samîmiyetle Millet'in irâdesine râm eden, yâni **"hâdimu'l-millet"**, veya Taşer'in ibâresiyle söylendikte **"fenâ fi'l-millet"** olan bir devlet zihniyetinin çıkmayacağı; bu fikri kendisine çıkış noktası ittihaz eden bir siyâsî doktrinin de, Devlet ile Millet arasında bir öncelik ve ehemmiyet tercihine gidilmesi icap eden hallerde bunu dâima Devlet lehine yapacağı; kendisini önce Devlet'e ve ancak ondan sonra — ve tabî ki Devlet'ten artarsa — Millet'e karşı sorumlu hissetmesi kadar tabî birşey olamaz. Buradan ise, içtenlikli, içselleştirmiş bir demokrasi anlayışının çıkmasını beklemek hayaldir. Zira, Demokrasi, Devlet'in Millet'e itâati ve binâenaleyh Devlet Hürriyeti'nin daraltılıp Toplum Hürriyeti'nin genişletilmesi demek olduğuna nazaran, Millet'in Devlet'e itaatini ve Toplum Hürriyeti'nin daraltılıp Devlet Hürriyeti'nin genişletilmesini siyâseten tercih eden bir doktrin ile uyuşma içerisinde olması beklenebilir olmayacaktır.

İmdi: Devletçi, yâni Devlet'i merkeze alan ve O'nu bir fetiş hâline getiren bir milliyetçiliğin de yine bir milliyetçilik olduğunun reddedilemeyeceğini daha önce belirtmiş, fakat bunun modern zamanlar konseptleri muvâcehesinde ikinci sınıf ve kezâ iflâsa mahkûm bir milliyetçilik olduğunu da eklemiştik.

İşte, MHP Tecrübesi'nin bize öğretmiş olduğu laboratuvar sonucu budur: Türk Milliyetçiliği'nin gelişim sürecinde inkâr edilmesi mümkün olmayan MHP-Ülkücü Milliyetçiliği, bu hizmetin yanında aynı zamanda ona zarar da vermiştir. Bir paradoks gibi görünen bu vâkıanın sebebi, bu milliyetilik anlayışının zaman içerisinde kendisini yeniletebilmek husûsundaki yetersizliğidir. Aynı birşeye hem hizmet etmenin ve hem de zara vermenin paradoksal vasfının benzerleri siyâset tarihinde olduğu gibi düşünce tarihinde de mevcuttur. Meselâ, Aristoteles felsefesi insanlığa hizmet ettiği gibi, zaman içerisinde kendisini aşmaya muvaffak olamadığı için zarar da vermiştir. Nitekim, bilim tarihçisi J. D. Bernall, modern bilim ve düşüncenin gelişiminin, Aristo'ya karşı verilen ve asırlarca süren büyük mücadelede adım-adım elde edilen galibiyetlerle sağlanabildiğini belirtmektedir. Bu vâkıa, elbette Aristo'nun değersizleştiği anlamına gelmekte değildir; hattâ tam tersine, hâlâ çok değerli ve önemlidir. Ama artık O'nun Fizik anlayışı ile amel edilmekte değildir. Benzer şekilde, bir zamanlar Milliyetçiliğe çok mühim hizmetlerde bulunmuş bir siyâsî hareketin ve ideolojinin artık terk veya revize edilmesi gereken noktada bunun yapılmayıp müdâfaa edilmesi, onu filâsa götürecektir.

MHP Tecrübesi'nde olan budur: 18 Nisan 1999 seçimleri ile yarım yüzyıla yaklaşan İktidar hasretini gideren MHP, dar kontekstte kendisine bunu bahşeden seçmenini, geniş kontekstte de Millet'i, içinde yaşadığımız kritik zorlu tercihler döneminde, siyâseten mîadı dolmuş bulunan Devlet Fetişizmi sebebiyle Devlet'ten sonra ikinci plana koyması ve Millet'i kendisine bîat etmeye ve dahi taabbûda zorlayan Devlet — yâni Devlet kırbacını elinde tutan Devletlular — yanında saf tutması yüzünden Siyâsî Milliyetçiliğe büyük bir nâkise getirmiştir. Bu iflâstır; çünkü, geçmişte ne gibi bir değer taşımakta olduğu veya olabileceği gibi bir tartışmaya girmeden günümüz için konuşacak olursak, milleti ve devleti için ne denli hâlis niyetler taşırsa taşısin, her türlü anti-demokrat siyâsî düşünce, günümüzün modern dünyasında iflâsa mahkûmdur.

